

МЕСТНИТЕ ПРАЗНИЦИ СЛЕД ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД: ТРАДИЦИИ ИЛИ
ПРОМЕНИ

Камелия Петкова

*Институт по философия и социология, БАН
1000, София, България*

THE LOCAL FESTIVALS AFTER THE COVID PANDEMIC: TRADITIONS OR
CHANGES

Kamelia Petkova

*Institute of philosophy and sociology, Bulgarian Academy of Sciences
1000, Sofia, Bulgaria
kamelia.petkova@gmail.com*

Abstract

The report analyses the results of a nationally representative quantitative sociological survey, implemented within the framework of the project "Local festivals: a resource of local communities to deal with crises", financed by the National Research Institute of the Ministry of Education and Culture (KP-06-H45/5 of 30.11.2020). The main goal is to bring out the main essential features of these events, proving and deriving empirically their contemporary importance for preserving the local community as such, even after pandemics like Covid. Considering these thematic events as an intersection of the interests of the local population, the local government, the organizers and the participants, the different effects they have on the cultural, social and economic life of the local community will be presented.

Keywords: *local holidays, cultural resource, participants, local community*

Пандемията от COVID-19 даде своето отражение върху ежедневието на хората. Част от това ежедневие са и местните празници, които като проява на стремежа за споделяне на творчество, традиции, уникалност и вдъхновение съществуват от дълбока древност. Ето и едно конкретно мнение на представител на местната власт в гр. Садово: „Социалната изолация, която беше настъпила в продължение на година, година и половина може да се каже, че беше много тежестна. Местните празници спомагат от гледна точка на емоциите, социализацията. Хората бяха се затъжили за тези празници. Чакаат ги и си ги търсят. Това е начина за тях да се повеселят заедно, да се видят с роднини и близки приятели, носят положителен заряд и зареждат с приятни емоции, както ромите, така и всички общности тук в Садово“. Резултатите от проведеното през 2023 г. национално представително проучване сред 800 лица показва, че в преобладаваща част от случаите (46,3%), Ковид пандемията не оказва съществено влияние върху организацията на местните празници. Висок е също така и дялът на онези (36,6%), които отбелязват, че противоепидемичните мерки все пак водят до промени, свързани предимно с провеждането на тези събития в по-ограничени размери, с оглед опазване здравето на участниците.

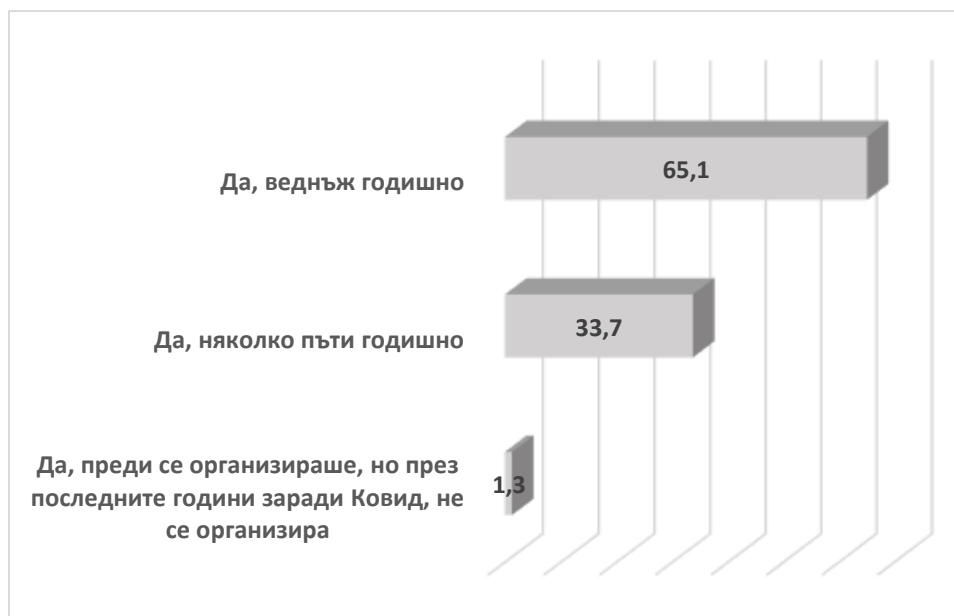
Фигура 1. Вследствие на Ковид пандемията, промени ли се по някакъв начин организацията и провеждането на празника? (в%)

Същностна черта на местните празници е тяхната историческа устойчивост, която ги прави още по-ценни от гледна точка на запазването и съхранението на локалната общност. Днес, когато съвременният свят предлага изобилие от предложения за развлечения и прекарване на свободното време, местните празници продължават да бъдат чакани и желани, тъй като те укрепват взаимоотношенията и социалния капитал между членовете на общността. По думите на Любомир Кутин *„чрез тях се актуализира нацията, осмислена чрез вечно случващо се настояще, като съдържат в себе си както общовалидността и достъпността на модерните ценности и идеи, така и интимността от преживяването на автентични художествени събития на общност от посветени“* (Kutin, 2018:2-4). Тези събития в повечето случаи се различават по своето съдържание и място, което заемат в живота на локалната общност. Обединява ги сходната организация и постигането на близки ефекти от развлекателно-емоционален и културно-интелектуален характер. В духа на казаното е и дефиницията, която изданието на *„Европейските фестивали“*, дава на местните празници. Според нея, тези събития се разглеждат като *„обединена програма от художествени изпълнения, която надхвърля качествата на всекидневното програмиране, за да постигне ниво на изключителна празничност на определено място, в която пейзажът, характерът на града, ангажираността на неговите жители и културната традиция на целия регион, са допринасящи фактори“* (European festivals, 1995:16). Резултатите от проведените качествено и количествено проучвания в рамките на проект *„Местните празници: ресурс на локалните общности за справяне с кризи“*, финансиран от ФНИ – МОН недвусмислено доказаха, че като колективни събития, базирани на споделени общи ценности (Stoilova, 2020), местните празници заемат съществено място в живота на локалната общност. В условията на Ковид пандемията, голяма част от тях бяха отменени или проведени под една или друга дистанционна форма, която по думите на анкетирания не доведе до нужния ефект. Тези тематични събития успяват да запазят своята уникалност дори и след Ковид пандемията. В болшинството от случаите (65,1%), местните празници се припознават като еднократни събития, които се провеждат веднъж в годината. Същевременно, близо 34% от анкетирания споделят, че в техните населени места се организират и периодично, няколко пъти годишно. В повечето случаи това са празници, организирани в столицата и областните

градове, като не липсват и случаи на такива събития в селата, които са свързани с почитането на определени религиозни традиции и обичаи.

Фигура 2. В населеното място, в което живеете, организира ли се местен празник? (в %)

Същностна черта на тези събития е това, че те създават естествена среда и условия за разгръщане на разнообразен тип услуги и дейности в полза на посетителите. Данните сочат, че в преобладаваща част от случаите по време на тяхната организация като задължителен елемент в програмата са забавленията (танци, песни, спорни и др. дейности) (76,5%), провеждане на концерти (73,3%), наличие на базари на продукти и изделия (72,4%), реализиране на дейности, насочени към деца (6\$,1%), приготвяне на ястия (57,4%) или провеждане на религиозни и традиционни ритуали, обреди и обичаи (55%). Значително по-нисък интензитет се залага на дейности като кино прожекции (16,6%), организиране на литературни четения (17,8%) или тематични работилници (29,9%).

Таблица 1. Основни дейности, които се осъществяват по време на местните празници

	Относителен дял
Шествия	
Изложби	
Концерти	
Театрални постановки	
Литературни четения	
Базари на продукти и изделия	
Кино прожекции	
Работилници	
Приготвяне на ястия	
Забавления – танци, песни, спорни и др. дейности, състезания и др. под.	
Конкурси	

Карнавали	
Религиозни и традиционни ритуали, обреди и обичаи	
Дейности, насочени към деца	

Несъмнено, в хода на колективното празнуване се създават и изграждат мрежи от социални взаимодействия между различни актьори. Данните сочат, че сред най-често действащите лица, които осъществяват основните дейности по време на празника това са местните самодейни изпълнители - танцьори, певчески групи, оркестри, художници, актьори и др. Близко 58% от анкетираните дават този отговор. На второ място се нареждат гост изпълнителите, които в повечето случаи се канят, с оглед привличане на повече публика от други населени места. Впечатление прави също така и сравнително високия дял на отговорите (34,6%), че местните хора осъществяват и изнасят основните дейности по реализацията на празника, свързани предимно с придаване на празничност на населеното място.

Таблица 2 Какви лица най-често осъществяват основните дейности?

	Относителен дял
Преобладават търговците на стоки и услуги	
Преобладават местни самодейни изпълнители - танцьори, певчески групи, оркестри, художници, актьори и др.	
Преобладават гост-изпълнители - танцьори, певчески групи, актьори, певци, художници и др.	
Местните хора ги извършват	

Ангажирането и предоставянето на възможност за участие на всички членове на местната общност в организацията на празника гарантира тяхното овластяване и осигурява едно по-добро решение на техните реалните нужди. Това от своя страна способства за укрепване на местния капацитет за справяне с проблемите на селището, а също така и с последиците от всякакви видове пандемии, каквато бе и Ковид пандемията. В този смисъл местните празници могат да бъдат разглеждани и като предпоставка за сформирание на доброволни сдружения (виртуални и традиционни), които се ръководят от общи интереси и обществено благо, както и организации за предоставяне на социални услуги, които да се грижат за благосъстоянието на различни групи (Schoch-Spana et al., 2007:8). Резултатите от проведеното количествено проучване показват, че в България все още не е достатъчно популярно развитието на доброволчеството, което по думите на Бреннан може да изпълнява функцията на механизъм за преодоляване на бариери между представители на различните етнически общности и различни уязвими групи в риск (Brennan 2007:8). Едва 24% от анкетираните споделят, че са участвали в подобен тип дейности по време на празника, докато 76% изразяват противоположна позиция.

Таблица 3. Участвали ли сте в дейности по подготовката и провеждането на празника без заплащане?

	Относителен дял на отговорилите
Да	
Не, не съм участвал, но знам, че има такива участници	
Не, не съм участвал и не знам за такива лица	

Местните празници възстановяват и съживяват общностите и служат като основен елемент за инфраструктурно преустройство и културно обновяване. Според преобладаваща част от анкетиранияте (78,8%), тези събития спомагат за преодоляване на отчуждението и самотата и в този смисъл можем да твърдим, че те са антипод на изолацията. Малко над 76% от анкетиранияте виждат ролята на празника като средство за повишаване на популярността на населеното място, което логически е свързано и със създаването на повече възможности за търговска дейност (73,3%). Познавайки се на същностните черти на празника, той притежава силата да насърчава общуването и взаимоотношенията, както между представителите на локалната общност, а така също и между различните етноси (58,5%). Според голяма част от респондентите, тези събития дават също така и кураж на местните жители и поражда надежда за едно по-добро бъдеще (58%). В най-малка степен, според анкетиранияте (16,5%), тези събития способстват за развитие на местната инфраструктура (подобряване на състоянието на пътищата).

Таблица 4. Влияние на празника върху живота на местните хора

	Относителен дял на анкетиранияте лица
Създава повече възможности за търговска дейност	
Повишава се популярността на населеното място	
Развива се местната инфраструктура (подобрява се състоянието на пътищата)	
Създават се нови работни места	
Създават се повече възможности за комуникация, опознаване и общуване с представители на различни етноси	
Спомага за преодоляване на отчуждението и самотата	
Дава възможност за сътрудничество между местна власт, културни институти и местни граждани	
Дава кураж на местните жители и поражда надежда за бъдещето	

За степента на влияние на местните празници върху развитието на туризма и популяризирането на населените места може да се съди и по това от къде гостите и посетителите получават информация за програмата на събитието. В преобладаваща част от случаите основният канал е по неформален път: от разговори с близки, познати и съседи (60,9%). Данните сочат, че все повече празници се популяризират посредством съобщения в местни, регионални и национални медии, вкл. Интернет медии (42,6%) или посредством напечатани рекламни материали, афиши и билбордове (41,9%). С оглед привличане на повече посетители е нужно общините като основен организатор на тези събития да бъдат още по-активни в промотирането на тези събития, с цел популяризиране на уникалността на местните празници сред широката общественост.

Таблица 5. Откъде научавате подробности за програмата на местния празник/фестивал?

	Относителен дял на анкетираните лица
В местни, регионални и национални медии, вкл. Интернет медии	
Във Фейсбук страницата на общината/кметството	
На официалната Интернет страница на общината/кметството	
От напечатани рекламни материали, афиши и билбордове	
От разговори с близки, познати, съседи	
Не може да прецени	

В повечето случаи, тези тематични събития спомагат за справяне с проблемите на конкретното селище. Това става посредством техния скрит потенциал да съхраняват местните традиции (49,6%), да се развива туристическа дейност (33,7%), да се стимулира търговията по време на празника (27,7%) и потреблението на местни стоки и услуги (23,6%). Освен чисто икономическите ползи от провеждането на тези събития, има и невидими с просто око ползи като това, че тези празници спомагат за преодоляване на самотата и отчуждението (26,9%), вдъхват надежда и оптимизъм на местните жители (5,7%).

Таблица 6. По какъв начин празникът помага за справяне с проблемите на Вашето селище?

	Относителен дял
Като се развива туристическата дейност	
Като се създават нови работни места	
Като се подобрява инфраструктурата на селището	
Като се стимулира потреблението на местни стоки и услуги	
Като се стимулира търговията по време на празника	
Спомага за възстановяване на селището от обезлюдяване	
Спомага за възстановяване на селището от природна катастрофа, земетресение, свлачище, пожар, наводнение.	
Съхранява местните традиции	
По време на КОВИД празникът вдъхва надежда и оптимизъм на хората	
Спомага за преодоляване на самотата и отчуждението	
Нищо не се променя	

Когато анализираме получените резултати, впечатление прави изключително високият дял на респондентите (97%), които категорично подкрепят организирането на местните празници в техните населени места в бъдеще. На противоположна позиция са едва 1,6% от населението, като съответно делът на онези, които не могат да преценят е едва 1,9%.

Таблица 7. Подкрепяте ли организирането на този празник и в бъдеще?

	Относителен дял
Да	96,5
Не	
Не може да прецени	

Проверката на резултати показва, че сред водещите причини, поради които незначителна част от респондентите не подкрепят организирането на местни празници това са на първо място шумът, който се създава по време на тези инициативи и проблемите с обществената хигиена (53,8%). Висок е също така и делът на онези, които идентифицират като недостатък замърсяването на околната среда (30,8%) и повишаване на цените на селището (30,8%). В най-малка степен анкетиранияте споделят, че са недоволни от организацията на празника и че има какво да се направи в тази посока.

Таблица 8. Моля, посочете причините поради които не подкрепяте местния празник:

	Относителен дял
Има какво още да се желае относно организацията на празника	
Замърсява се околната среда	
Има проблеми с обществената хигиена	
Прекалено шумно е	
Заради празника се повишават цените в селището	

Получените резултати от количественото и качествено проучване емпирично доказаха, че тези събития притежават потенциал и енергия за сплотяване на общността в периоди на кризи от различен характер. Ковид пандемията, макар и страховита от гледна точка на последствията за човечеството не успя да промени и да повлияе върху тези събития. Напротив, те продължават да бъдат чакани и желани, позволяващи на локалните общности да се съхранят и сплотят. Разнообразната тематична насоченост определя тяхното дълбоко социално и културно значение за съхранението и запазване на идентичността на локалната общност.

Използвана литература

Стоилова, Е. (2020). Кулинарните фестивали: фестилизация, нелокализъм и гастролокализъм. *Семинар_БГ*, 19(1). https://seminar-bg.eu/spisani_e-seminar-bg/broy19/item/585-kulinarnite-festivali.html.

Brennan, A. (2007). *Placing Volunteers at the Center of Community Development*. The International Journal of Volunteer Administration XXIV(4): 5-12

Kutin, L. (2018). *The World of Festivals. Theory and Practice of Aesthetic Holidays*. Дзяло. Е-списание в областта на хуманитаристиката, X-XXI(11). http://www.abcdar.com/magazine/XI/Kutin_1314-9067_XI.pdf.

Schoch-Spana M. et al. (2007) *Community Engagement: Leadership Tool For Catastrophic Health Events Biosecurity and Bioterrorism: Biodefence Strategy, Practice, and Science* 5(1): 8-25